

barra-barra entzuten da. Duela urte batzuk “ekarri du” edo “etorri da” esango genuke. Esaterako, horrela esango genuke: “Masen dimisioak ekarri du gobernu berria osatzea” edo “Masen dimisioarekin etorri da gobernu berria”. Eta gaur egun barra-barra entzuten da, “Masen dimisioak ahalbidetu du gobernu berria osatzea”. “Ekarri” eta “etorri” euskaldun denok ulertzeko modukoak ziren eta bat-batean etorri da “ahalbidetu”, nahasgarriagoa dena. Eta horrek dakarrena da jendeari konplexua sortzea. Hitza entzun eta “zer da hori? Nik ez dakit euskaraz”, pentsatzea. Euskaldun denok ezagutzen eta erabiltzen ditugun hitzak ez erabiltzea akats bat dela iruditzen zait.

Akaso kostatu egiten da ahozkotik ekarritako hitzak eta joskerak modu formalagoan erabiltzea?
Batzuetan ez dugu euskalkia erabiltzen konplexuengatik, iruditzen zaigulako ahozko hori ez dela duina. Zergatik ez da izango duina? Beti jartzen dudana adibidea “uste” hitzarena da. “Uste” hori euskaldun denok erabiltzen dugu, Bizkaitik Zuberoara. “Iritzi” ere euskaldun askok erabiltzen dugu, ez denok, baina askok. Eta aldiz, “aburu”, ez

du ia inork erabiltzen. Eta askotan, tertuliatan eta dabiltzanek, “ene aburuz” erabiltzen dute jasoagoa delakoan edo.

Euskara zapatak bezalakoa dela diozu, egoera bakoitzerako zapata mota bat eta euskara mota bat.
Gero eta zapata mota gehiago izan, hobe. Horrela edonora joan ahal izango gara; hondartzara, mendira, paseatzera... Eta galdetzen dutenean, zein da zapata klaserik onena? Ba ez dago bat bakarra, egoeraren arabera da. Haserre zaudenean hitz zatarrak eta larriak behar dituzu, eta, maitasuna adierazteko, hitz samurrak. Egoeraren arabera euskara bat edo bestea beharko duzu, ezta?

Euskara batuak, batua izanagatik, ez du berdina izan behar toki batean eta bestean, ezta?
Euskara batu bat izan behar dugu euskal telebistako albistegietarako, euskaldun denok entzuten ditugulako, edo zientzia liburuetarako, adibidez. Horietan beharrezkoa da estandar bat. Baina badira bestelako egoerak hizkuntza nazionalaren eta hizkuntza lokalaren artean aukeratzeko modua ematen dutenak. Eta hizkuntza lokala esaten dudanean ez naiz euskalkiaz ari, euskara

batuaz ari naiz, baina tokian tokiko hitzak eta egiturak txertatuta, tokian tokiko euskara batua. Eta euskara batuak ematen ditu aukera horiek.

Euskaltzaindiak berak esaten du euskal hitz guztiak euskara batua direla, eta baita egitura sintaktikoak ere.

Bost euskalki bereizi dituzue webgunean. Bonapartek zortzi bereizi zituen 1863-1969 bitartean. Euskalkiak murrizten eta berdintzen ari al dira?
Bai. Hitz berri asko komunak dira eta hori ona da, esan nahi baitu herria kohesionatzen ari dela eta hizkuntza ere kohesionatzen ari dela. Orain arte euskalki mordoa izan dugu, euskara baztertua egon delako administrazioan, hezkuntzan eta toki guztietan. Gaur egun, egoera aldatu egin denez gero, hizkuntza bera aldatzen joan da eta hori berez baikorra da. Kontua da bateratze hori askotan ez dela naturala izan, gauzak lasterregi egin ditugulako eta ez dugulako ondo ulertu euskara batua zer den. Pentsatu izan dugu hitz batzuk ez direla batua eta baztertu egin ditugu. Esaterako, bizkaitarrek pentsatu dute beren “jausi” ez dela batua eta “erori” erabili behar dela, eta hori ez da inolaz ere horrela.

Ez dugu ondo ulertu zer den euskara batua?
Badira bateratu diren gauza batzuk, aditzak edo deklinabideak, adibidez. Baina beste gauza asko libre utzi dira. Adibide bat jartzearen Bizkaian erabiltzen diren izenordain zenbait; “edonon”, “edonora”, “edonoiz”, “edonora”, “edonoren”... eta irakasleek-eta pentsatu izan dute hori ez dela euskara batua eta nornahi, noiznahi, nonahi eta horiek erabili behar direla. Eta zer den kontua, 60 urtetik gorako lagun batekin hizketan egon eta “edonon”, “edonoiz” horiek barra-barra erabiltzen dituela eta gazteen artean, berriz, ez dituzte horiek erabiltzen. Irakaskuntzan galdu egin dira forma horiek, inolako beharrik gabe.

Eta euskaldun berriak? Euskalkirik ez dutenak?
Euskaldun berriek badute euskalkia, hautsi beharreko mitoa da euskaldun berriek euskalkirik ez dutela esaten duena. Esan izan da euskara batua artifiziala dela, laborategikoa, eta ez da egia. Euskara batua erdialdeko euskalkian oinarrituta dago eta, beraz, euskara batua ikasi dutenak badute euskalkia, Gipuzkoakoa.

Mozorroak

Xabier Mikel Errekondo

Mozorroek inauterietan bazter guztiak dituzte blaitzen. Zapore gazi-gozoak, kalte eta min ororen ahanzturarako bidaia terapeutikoa bailitzan, zuri-beltzeko errealtatea mila kolorez margotzeko ari-keta-dantza. Kezka eta tristura egun batzuez irri bihurtzeko formula magikoa, zalaparta eta giro aparta. Nonahi. Alajaina, ez zaio ezer eskapatzen jendeari. Iru-dika ditzakegun eszenografia baita koreografia orok dute osatzen kaleetako suge koloredun zaratatsua. Esango nuke imajinaziotik baino errealtatearen orbainetatik garela mozorrotzen inauterietan.

Eta jendea zerura begira bizi dela pentsatzen duenik bada oraindik... batez ere, politikagintzan ardurak hartzen dituzte-

nen espezie arraro bezain ugariaren artean. Begitantzen zait ikusten eta entzuten ikasteak ez lukeela ba hain garestia izan behar. Aitzitik, agian espezie horretako kide izateko ezinbestekoa baldintza da. Joango dira inauteriak, baina erruz ugari-tzen den mozorro mota jakin batek jarraitu egingo du eguneroko ehiza-erri-tualarekin, traje eta soineko beltz apainetan bildutako politikariak. Herritarren izerditik beren patrikarako mozkinak zakuka harrapatzeko abilezia berezia duten antena eta beso luzeko labezomorroak. Nago plaga hori guztiz desagerrarazteko pestizida eraginkorrik nekez duela gizarteak inoiz asmatuko. Herritarrena dena lapurtzeko gai den zomorroaren erradiografiak erakusten baitu ustelduta

duena ez dela gramo bat, baizik eta gramo ondradu bakar bat ere ez duela. Hainbeste, non itsutu eta akaina lez iltzatzen zaiola diru publikoari harrokerian mozkortuta berea dela pentsatzeraino.

Akainen hazitegi nagusia mailua hain maisuki erabiltzen duten Espainia aldeko Genova kalean bertan badago ere, gogora dezagun gaitza Pirinioetara zabaldua dagoela. Espainiar zerbitzuek Pujolen ipurdia airera atera zuten bezalaxe eginen baitute Arzallusen ordezkoeekin, genovatarren interesen kontrako norabiderik inoiz hartuko balute.

Apustu euskal abizen esanguratsuenek ere badutela labezomorrotik-tik-tik... Akainak ez baitu lurraldeen arteko mugarik ezagutzen. Eman denbora... •